

Sugerør og tobakspibe i Nord-Amerika.

Geografisk Tidsskrift, Bind 32 (1929)

Link til pdf:

http://img.kb.dk/tidsskriftdk/pdf/gto/gto_0032-PDF/gto_0032_68636.pdf

Link til webside:

<http://tidsskrift.dk/visning.jsp?markup=&print=no&id=68636>

pdf genereret den : 22/5-2008

Sugerør og tobakspibe i Nord-Amerika.

Af

Kaj Birket-Smith.

Det arktiske område er om vinteren som en ørken. Hver dråbe vand er kostbar, fordi den først må skaffes til veje ved smeltning af is eller sne. For at nå vandet, der samler sig på bunden af vandspanden under isstykkerne, benytter Eskimoerne ofte et sugerør dannet af en hul knogle eller af træ e. l. Om foråret, når læberne sprækker i den tørre luft, hjælper sugerøret til, at de ikke kommer i direkte berøring med vandet.

Sugerøret er kendt fra næsten alle eskimoiske stammegrupper. Ved Angmagssalik i Øst-Grønland er det dels et selvstændigt redskab, dels er det boret i en af vandspandens staver¹⁾. Den sidste form, som ikke genfindes andetsteds, er åbenbart sekundær og står formodentlig i forbindelse med, at spanden er af et slags primitivt bødkerarbejde. Også Vest-Grønlændere og Polar-Eskimoer kender sugerøret²⁾. Følger vi Eskimo-området fra Grønland vestover, finder vi sugerøret i det sydlige Baffin Land³⁾, hos Iglulik-stammerne⁴⁾, de nu uddøde beboere af Southampton Island⁵⁾, Rensdyr-Eskimoerne på Barren Grounds⁶⁾,

¹⁾ G. Holm: *Ethnological Sketch of the Angmagssalik Eskimo.* (Medd. om Grønl. Bd. XXXIX. København 1914.) S. 39. — W. Thalbitzer: *Ethnographical Collections from East Greenland.* (Smst.) S. 548 f.

²⁾ Kaj Birket-Smith: *Ethnography of the Egedesminde District.* (Medd. om Grønl. Bd. LXVI. København 1924.) S. 167. — For Polar-Eskimoernes vedk. Nationalmus. etnogr. afdel. nr. L 7340.

³⁾ Fr. Boas: *The Central Eskimo.* (6th Ann. Rep. Bureau of Ethnol. Washington 1888.) S. 535.

⁴⁾ Th. Mathiassen: *Material Culture of the Iglulik Eskimos.* (Rep. of the 5. Thule Exped. Vol. VI, 1. Copenhagen 1928.) S. 155.

⁵⁾ Th. Mathiassen: *Archæology of the Central Eskimos.* (Smst. Vol. IV. Copenhagen 1927.) Pt. i, s. 272.

⁶⁾ Kaj Birket-Smith: *The Caribou Eskimos.* (Smst. Vol. V. Copenhagen 1929.) Pt. i, s. 148.

Netsilik-gruppen⁷), Kobber-Eskimoerne⁸), Mackenzie-Eskimoerne⁹), Colville-Eskimoerne¹⁰), samt befolkningen ved Point Barrow¹¹) og Bering Strædet¹²). Aleuterne benytter et sugerør, dannet af træ eller en algestængel, for at fjærne vand, der er trængt ind i kajakken¹³).

Det vil ses, at der er tre steder inden for Eskimo-området, fra hvilke der mangler oplysninger om sugerør, nemlig Labrador, Asiens nord-ost-spids og Alaskas sydkyst omkring Kodiak. Alle tre steder er mangelfuldt undersøgt i etnografisk henseende, så svigtende data er ikke enstydigt med, at sugerøret ikke kendes i disse egne. Tværtimod er der al rimelighed for, at det er til stede. Labrador-Eskimoerne står i kulturel henseende overmåde nær ved befolkningen i det sydlige Baffin Land, hvor sugerøret er kendt. Eskimoerne ved Stillehavs-kysten står i et lignende forhold til Aleuterne, og hvad endelig de asiatiske Eskimoer angår, har vi sugerøret både umiddelbart øst for dem på den amerikanske side af Bering Strædet, og vest for dem hos Tjuktjerne¹⁴).

Der er således al grund til at anse sugerøret for et fælles-eskimoisk kulturelement. Nu er det ofte således, at fælles-eskimoiske kulturelementer har en overmåde vid udbredelse på jorden, hvilket må opfattes som et vidnesbyrd om, at de er meget gamle i menneskehedens historie¹⁵), og således også her.

Sugerøret hos Tjuktjerne er allerede nævnt. I øvrigt synes det at være sjældent hos de eurasiatiske polarfolk. Det skal forekomme hos Ostjaker og Samojeder¹⁶); men ellers kender jeg det inden for deres område kun fra Lapperne¹⁷). Hos de sidste består det af en rørknogle,

⁷) Nationalmus. etnogr. afdel. nr. P 29: 118. (Thule-samlingen).

⁸) Nationalmus. etnogr. afdel. nr. P 30: 96. (Thule-samlingen).

⁹) Mundtlig meddelelse af dr. Knud Rasmussen.

¹⁰) Mundtlig meddelelse af dr. Knud Rasmussen.

¹¹) Nationalmus. etnogr. afdel. nr. P 15: 383. (Thule-samlingen).

¹²) T. Dix Bolles: A Preliminary Catalogue of the Eskimo Collection in the U. S. National Museum. (Rep. U. S. Nat. Mus. 1887. Pt. ii. Washington 1889.) S. 358.

¹³) A. Erman: Ethnographische Wahrnehmungen und Erfahrungen an den Küsten des Berings-Meeress. (Zeitschr. f. Ethnoi. Bd. III. Berlin 1871.) S. 168 f.

¹⁴) F. v. Wrangell: Reise . . . längs der Nordküste von Sibirien und auf dem Eismeere. Berlin 1839. Theil II, s. 227. — A. E. Nordenskiöld: Vegas färd kring Asien och Europa. Stockholm 1881. Bd. II, s. 116. — W. Bogoras: The Chukchee. (Jesup N. Pacif. Exped. Vol. VII. New York & Leiden 1904.) S. 188 ff.

¹⁵) Cf. mit arbejde: The Caribou Esk., pt. ii passim.

¹⁶) Brev fra hr. Th. Fjelstrup, Det Russiske Museum, Leningrad.

¹⁷) Knud Leem: Beskrivelse over Finmärkens Lapper. Kjøbenhavn 1767. S. 129. — E. Demant-Hatt: Med Lapperne i höjfeldet. (Lapparna och deras land, II. Stockholm 1913.) S. 201.

hvis spongiøse væv undertiden er bevaret ved enderne for at tjene som si. Sugerør af bambus benyttes i grænseegnene mellem Kina og Tibet¹⁸⁾, og bjærgfolkene i Himalaya, f. eks. Lepcha¹⁹⁾ og Bhoṭiya²⁰⁾ suger hirseøl gennem strå, som Armeniernes forfædre gjorde det med vin i Xenofon's dage²¹⁾. I Afrika træffer vi sugerøret hos en stor del hamito-nilotiske stammer og nogle Bantu-folk i Kenya Kolonien syd-på til Rowuma²²⁾. De benyttes til øldrikning og er forsynet med si. På den anden side bruger Buskmændene et rør e. l. for at opsuge grundvandet i Kalaharis sandørken; en dusk græs tilbageholder urenhederne i vandet²³⁾.

I Avstraliens tørre egne skaffer de indfødte sig vand på lignende måde. De støder først et spyd to—tre fod ned i jorden; hvis spidsen bliver fugtig, stikkes et bundt tørt græs ned i hullet; det tjener som si, og vandet suges derefter op gennem et rør^{23 a)}.

Det er imidlertid i Amerika, især i Nord-Amerika, at sugerørets udbredelse og karakter frembyder de største ejendommeligheder. Mens det hos Eskimoerne er et ganske almindeligt brugsredskab, får det, så snart vi forlader disse, et rituelt præg. På nordvest-kysten og de nordvestlige plateauer anvendes det ved de unge pigers pubertetsceremonier, under hvilke deres læber ikke må komme i direkte berøring med vand. Det benyttes på denne måde af følgende stammer: Tlingit²⁴⁾, Tsimshian^{24 a)}, Kwakiutl²⁵⁾, Tahltan²⁶⁾, Carrier²⁷⁾, Babine²⁸⁾, Chil-

¹⁸⁾ A. Haberlandt i Buschan: Illustrierte Völkerkunde. Stuttgart 1923. Bd. II, s. 450.

¹⁹⁾ L. A. Waddell: Among the Himalayas. 2. ed. Westminster 1900. S. 75.

²⁰⁾ K. Boeck: Indische Gletscherfahrten. Stuttgart & Leipzig 1900. S. 76.

²¹⁾ Anabasis. Bog IV, kap. 5.

²²⁾ Brev fra Dr. G. Lindblom, Riksmuseet, Stockholm. Cf. også A. Haberlandt i Buschan l. c. 1922, Bd. I, s. 578.

²³⁾ S. Passarge: Die Buschmänner der Kalahari. Berlin 1907. S. 70 f.

^{23 a)} N. W. Thomas: Natives of Australia. London 1906. S. 112.

²⁴⁾ G. H. v. Landsdorff: Bemerkungen auf einer Reise um die Welt. Frankfurt a. M. 1812. Bd. II, s. 114. — A. Krause: Die Tlinkit-Indianer, Jena 1885. S. 90, 218.

^{24 a)} Brev fra dr. D. Jenness, Canadian National Museum, Ottawa.

²⁵⁾ G. M. Dawson: Notes and Observations on the Kwakwiool People of the Northern Part of Vancouver Island and Adjacent Coasts. (Proceed. and Transact. R. Soc. of Canada 1887. Vol. V. Montreal 1888.) S. 77. — Fr. Boas: Ethnology of the Kwakiutl. (35th Ann. Rep. Bur. Amer. Ethnol. Washington 1921). S. 700.

²⁶⁾ G. T. Emmons: The Tahltan Indians. (Univ. Pennsylvania. Anthropol. Publ. Vol. IV. Philadelphia 1911.) S. 104.

²⁷⁾ A. G. Morice: Notes Archæological, Industrial and Sociological on the Western Dénés. (Transact. Canad. Instit. Vol. IV. Toronto 1895.) S. 81 f.

²⁸⁾ Morice l. c., s. 81 f.

kotin²⁹), Thompson River Indianerne³⁰), Lillooet³¹) og Shuswap³²). I de omtalte pubertetsceremonier indgår tillige, at de unge piger ikke må se solen, hvorfor de undertiden bærer en øjenskærm, og at de ikke må klø sig i hovedet med fingrene, men kun med en særlig kløpind. Det er karakteristisk, at også øjenskærm og kløpind er almindelige brugsgenstande hos Eskimoerne.

Det siges et enkelt sted³³), at sugerøret benyttes ved pubertetsceremonierne i det vestlige, subarktiske område; men jeg har ikke i den ældre litteratur fundet dette bekræftet. På mine direkte forespørgsler hos Chipewyan Indianerne (Etthen-eldeli) ved Churchill såvel som hos de vestlige Cree bestred bægge stammer, at de nogensinde benyttede sugerør. De stykker i Museum of the American Indian i New York, til hvilke den anførte udtalelse henviser, synes i øvrigt heller ikke at være bestemt stedfæstede, og så vidt jeg kan se, peger deres ornamentik stærkt i retning af de nordvestlige plateauer, hvor, som ovenfor omtalt, sugerøret er almindeligt udbredt. Måske drejer det sig om en ganske moderne påvirkning fra plateaustammernes side, noget der ikke vilde være enestående. Kun fra en enkelt subarktisk stamme, Beaver, foreligger der en sikker angivelse af sugerørets brug, idet det her anvendtes af unge mænd, som ønskede at blive gode løbere³⁴).

Det er en almindelig regel, at mange eskimoiske kulturelementer, som vi søger forgæves i det subarktiske område, dukker op, når vi når egnene om de store, laurentiske søer³⁵), og det gælder også i dette tilfælde. Herfra fortsættes udbredelsen uden væsentlige afbrydelser lige til den Mexicanske Havbugt. Ved hjælp af røret suger medicinmanden sygdommen ud af patienten. Denne fremgangsmåde benyttes af Ojibway³⁶), Menimoni³⁷), Winnebago³⁸), de østlige Dako-

²⁹) J. Teit: The Shuswap. (Jesup N. Pacif. Exped. Vol. II. New York & Leiden 1900—08.) S. 787 f.

³⁰) J. Teit: The Thompson Indians of British Columbia. (Smst.) S. 313, 318.

³¹) J. Teit: The Lillooet Indians. (Smst.) S. 264.

³²) J. Teit: Shusw., s. 588.

³³) Guide to the Museum of the American Indian, Heye Foundation. First Floor. Indian Notes and Monographs. New York 1922. S. 158.

³⁴) P. E. Goddard: The Beaver Indians. (Anthrop. Pap. Amer. Mus. Nat. Hist. Vol. X. New York 1915). S. 226 fodnote 2.

³⁵) Cf. mit arbejde: The Caribou Esk., pt. ii passim.

³⁶) J. G. Kohl: Kitschi-Gami. Bremen 1859. Bd. I, s. 148. — W. J. Hoffman: The Midé wiwin or "Grand Medicine Society" of the Ojibway. (7th Ann. Rep. Bur. Ethnol. Washington 1891). S. 254.

³⁷) W. J. Hoffman: The Menomoni Indians. (14th Ann. Rep. Bur. Ethnol. Washington 1896). S. 149. — A. Skinner: Material Culture of the Menomoni. (Ind. Notes and Monogr. New York 1921). S. 72.

³⁸) A. Skinner: Notes on Iroquois Archeology. (Ind. Notes and Monogr. New York 1921). S. 75.

ra³⁹) — formodentlig Santee eller Yankton —, Cherokee⁴⁰), Choctaw⁴¹) og Natchez⁴²), ligesom den også nævnes fra Florida⁴³). Medicinmændene hos Yuchi⁴⁴), Catawba⁴⁵) og Creek⁴⁶) suger ikke gennem røret, men blæser gennem det ned i det planteuddrag, der skal tjene som lægemiddel. Praktisk talt i alle stater øst for Mississippi er der ved arkæologiske undersøgelser fremdraget stenrør, som almindeligvis forklæres som sjamanredskaber⁴⁷); dog kendes de ikke fra irokesiske bopladser⁴⁸). Blandt nulevende irokesiske stammer forekommer de kun hos Cherokee, der også i andre henseender afviger fra deres nordligere ætfæller.

I det sydvestlige Nord-Amerika, d. v. s. begyndende så langt nordpå som ved Puget Sound, optræder sugerøret på ny og med ganske samme anvendelse som i verdensdelens sydøstlige del, idet medicinmændene gennem det suger sygdommen ud af deres patienter. For-

³⁹) Williamson i H. R. Schoolcraft: Historical and Statistical Information respecting the History, Condition and Prospects of the Indian Tribes of the United States. Philadelphia 1851. Vol. I, s. 253.

⁴⁰) J. Mooney: The Sacred Formulas of the Cherokees. (7th Ann. Rep. Bur. Ethnol. Washington 1891). S. 334.

⁴¹) J. R. Swanton: An Early Account of the Choctaw Indians. (Mem. Amer. Anthropol. Assoc. Vol. V. Lancaster 1918). S. 62.

⁴²) J. R. Swanton: Indian Tribes of the Lower Mississippi Valley and Adjacent Coast of the Gulf of Mexico. (43d. Bull. Bur. Ethnol. Washington 1911). S. 80 f.

⁴³) Fr. Coreal: Voyages... aux Indes Occidentales. Amsterdam 1722. T. I, s. 39.

⁴⁴) Fr. Speck: Ethnology of the Yuchi Indians. (Univ. Pennsylvania. Anthropol. Publ. Vol. I. Philadelphia 1909). S. 133.

⁴⁵) Nationalmus. etnogr. afdel.

⁴⁶) Fr. Speck: The Creek Indians of Taskigi Town. (Mem. Amer. Anthropol. Ass. Vol. II. Lancaster 1907). S. 121. — J. R. Swanton: Religious Beliefs and Medical Practices of the Creek Indians. (42. Ann. Rep. Bur. Ethnol. Washington 1928). S. 623.

⁴⁷) Annual Archæological Report 1905. (App. Rep. Minist. Educ. Ontario. Toronto 1906). S. 19. — Guide to the Museum of the American Indian, Heye Foundation. Second Floor. (Ind. Notes and Monogr. New York 1922). S. 90, 111, 113 f., 147. — W. M. Beauchamp: Polished Stone Articles used by the New York Aborigines. (Bull. N. Y. State Mus. Nr. 18. Albany 1897). S. 51 ff. — L. W. Murray: Aboriginal Sites in and near "Teaoga", now Athens, Pennsylvania. (Amer. Anthropol. N. S. Vol. XXIII. Lancaster 1921). S. 210, 270. — C. C. Jones: Antiquities of the Southern Indians. New York 1873. S. 361 ff. — G. Fowke: Stone Art. (13th Ann. Rep. Bur. Ethnol. Washington 1896). S. 128.

⁴⁸) F. Houghton: The Characteristics of Iroquoian Village Sites of Western New York. (Amer. Anthropol. N. S. Vol. XVIII. Lancaster 1916). S. 510.

uden hos stammerne ved Puget Sound⁴⁹) findes det hos Wiyot⁵⁰), Chumash⁵¹), Diegueño^{51a}), på den Californiske Halvø⁵²), formodentlig hos Cochimi, samt hos Apache⁵³), Pima⁵⁴), Tarahumare⁵⁵) og Tepehuane⁵⁶). Også forskellige steder vestpå er der ved arkæologiske undersøgelser fundet rør af ben eller sten, som rimeligvis i mange tilfælde er sjamanredskaber, således ved nedre Fraser og Thompson River⁵⁷), i den sydlige San Joaquin Dal⁵⁸) og i det nordøstlige Arizona hidrørende fra den gamle *Basket Maker*-kultur⁵⁹). Hos Navaho anvendes det ligesom på nordvest-kysten ved pubertetsceremonierne^{59a}).

I det gamle Mexico havde sugerøret en ceremoniel anvendelse. Sahagún fortæller, at de mennesker, som skulde ofres ved festen til ære for Xipe Totec og Uitzilopochtli på den sidste dag i måneden Tlacaxipeualiztli, fik rakt en skål med pulque, som de først løftede mod hvert af de fire verdenshjørner, hvorefter de sugede indholdet op gennem et rør⁶⁰). Offerpræsten stak et rør ned i offerets brysthule, efter at hjertet var revet ud, og fjærkede gennem det en skålfuld blod⁶¹), og gu-

⁴⁹) H. Hachberlin & E. Günther: Ethnographische Notizen über die Indianerstämme des Puget-Sundes. (Zeitschr. f. Ethnol. Bd. LVI. Berlin 1924.) S. 66.

⁵⁰) A. L. Kroeber: Handbook of the Indians of California. (78th Bull. Bur. Ethnol. Washington 1925). S. 117.

⁵¹) M. Venegas: Noticia de la California, y de su conquista temporal, y espiritual. Madrid 1757. T. I, s. 124.

^{51a}) T. T. Watermann: The Religious Practices of the Diegueño Indians. (Univ. Cal. Publ. Amer. Archæol. Ethnol. Vol. VIII. Berkeley 1908—10). S. 335 f.

⁵²) Venegas l. c., t. I s. 111. — (J. Baegert:) Nachrichten von der Amerikanischen Halbinsel Californien. Mannheim 1772. S. 142.

⁵³) J. G. Bourke: The Medicine-Men of the Apache. (9th Ann. Rep. Bur. Ethnol. Washington 1892). S. 490.

⁵⁴) F. Russell: The Pima Indians. (26th Ann. Rep. Bur. Ethnol. Washington 1908). S. 112.

⁵⁵) C. Lumholtz: Blandt Mexicos Indianere. Kristiania 1903. Bd. I, s. 245.

⁵⁶) Lumholtz l. c., bd. I 370.

⁵⁷) H. I. Smith: Archaeology of Lytton, British Columbia. (Jesup N. Pac. Exped. Vol. I. New York & Leiden 1899). S. 154. — Samme: Archaeology of the Thompson River Region, British Columbia. (Smst. 1900). S. 412. — Samme: Shell Heaps of the Lower Fraser River, British Columbia. (Smst. Vol. II. 1903). S. 155.

⁵⁸) E. W. Gifford & W. E. Schenck: Archaeology of the Southern San Joaquin Valley, California. (Univ. Cal. Publ. Amer. Archæol. Ethnol. Vol. XXIII. Berkeley 1926). S. 93.

⁵⁹) A. V. Kidder & S. J. Guernsey: Basket Maker Caves of Northeastern Arizona. (Pap. Peabody Mus. Amer. Archæol. Ethnol. Vol. VIII. Cambridge 1921.) S. 106.

^{59a}) G. A. Reichard: Social Life of the Navajo Indians. (Columbia Univ. Contrib. Anthropol. Vol. VII. New York 1928). S. 136.

⁶⁰) B. de Sahagun: Histoire générale des choses de la Nouvelle-Espagne. Trad. D. Jourdanet & K. Simeon. Paris 1880. S. 89.

⁶¹) Th. Joyce: Mexican Archaeology. London 1920. S. 67.

derne fremstilles i håndskrifterne, som om de indsugede offerets blod på samme måde⁶²).

Mærkeligt nok synes sugerøret næsten ukendt i Syd-Amerika, bortset fra de moderne *bombillas*, der bruges ved nydelsen af maté. *Bombilla*'en er rimeligvis indført af Spanierne, som har bidraget stærkt til matédrikningens udbredelse. En stamme som Caingúa vides oprindeligt at have drukket maté uden sugerør⁶³). Medicinmændene hos Chocó ved grænsen mellem Panamá og Colombia blæser på deres patienter gennem et rør⁶⁴). Denne metode minder om den måde, på hvilken deres kolleger i de sydøstlige Forenede Stater blæser ned i skålen med lægemidler, og røret må antagelig opfattes som et omdannet sugerør. Ellers træffes dette — som så mange af de elementer, der er fælles med Nord-Amerika — først i det allersydligste. Yagan på Ildlandet suger undertiden vand op gennem et rør med et filter bestående af en dusk græs⁶⁵), ganske som Avstraliere og Buskmænd, og desuden anvendes sugerøret ligesom på Amerikas nordvest-kyst ved ungdommens indvielsesceremonier⁶⁶).

Efter min opfattelse er der ingen tvivl om, at alle amerikanske sugerør hører sammen, d. v. s. at der ikke er tale om forskellige opfindelser, men om en gradvis udbredelse over hele dobbeltkontinentet af eet og samme kulturelement. Sugerørets arktiske udbredelsesområde er praktisk talt umiddelbart forbundet med området på nordvest-kysten og de nordvestlige plateauer og dette igen med Californien og det sydvestlige. For forbindelsen mellem nord og syd er rørets brug som sjamanredskab så langt nordpå som ved Puget Sound og som led i pubertetsceremonierne hos Navaho af særlig betydning; thi disse anvendelser er så særprægede, at de næppe kan tænkes opstået to steder uafhængigt af hinanden.

Der er tidligere henvist til, at fælles-eskimoiske kulturelementer ofte viser sig i egnene om de store søer, selv om de mangler i det subarktiske område. Der er derfor intet i vejen for også at opfatte sugerøret i de østlige Forenede Stater som samhörrende med det eskimoiske. Her til kommer yderligere, at anvendelsen østpå, som vi veed, ganske sva-

⁶²) Brev fra Dr. W. Krickeberg, Museum für Völkerkunde, Berlin.

⁶³) A. Métraux: La civilisation matérielle des tribus Tupi-Guarani. Paris 1928. S. 119.

⁶⁴) E. Nordenskiöld: Indianerna på Panamanäset. Stockholm 1928. S. 59.

⁶⁵) Hyades & Deniker: Mission scientifique du Cap Horn. Paris 1891. T. VII, s. 341.

⁶⁶) W. Koppers: Die geheime Jugendweihe der Yagan und Alakaluf auf Feuerland. (Congr. internat. des amér. CR. de la xxie sess. 1924. 2e partie. Göteborg 1925). S. 33.

rer til den californiske. Dette er ikke det eneste tilfælde af en sådan nøje overensstemmelse mellem vest og øst i Nord-Amerika med de nordlige egne som mellemed⁶⁷).

Størst vanskelighed frembyder naturligvis forekomsten af sugerøret på Ildlandet. På den anden side er der adskillige lighedspunkter netop mellem de sydligste egne i Syd-Amerika og Nord-Amerika og som regel af en sådan art, at de ikke uden videre kan tilskrives selvstændige opfindelser som følge af ensartede geografiske omgivelser⁶⁸). Dette er således tilfældet her, hvor sugerørets anvendelse ved initia-tionsceremonierne ligesom i Britisk Columbia næppe kan forklares uden at forudsætte en kulturforbindelse.

Der er imidlertid en omstændighed, som til en vis grad bidrager til at forklare det store hul i udbredelsen i Syd-Amerika, samtidigt med at den kaster lys over et andet kulturelements oprindelse. Venegas skriver om medicinmændene på den Californiske Halvø: „*Aplicaban al enfermo en la parte llagado, ò condolida el Chacuaco, que es un cañuto de piedra negra durissima, y por èl chupaban unas veces, y otras soplaban con gran fuerza; creyendo, que extraian, o ahuyentaban la enfermedad. A veces llenaban el cañuro de Tabaco Cimarròn, ò Sylvestre; y encendido este, hacian con èl la misma maniobra de chupar, y soplar con el humo*“⁶⁹). Vi finder altså her, at sjamansugerøret og tobakspiben er eet og samme redskab! Denne anvendelse både som sugerør og pibe forekommer hos Wiot⁷⁰), Dieguoña⁷¹), Pima⁷²) og Tepehuane⁷³). Fra Yurok foreligger der intet om, at piben bruges til udsugning af sygdom, hvorimod det fortælles, at hekse er i stand til at udpuste sygdomme gennem den⁷⁴).

Det har længe været den gængse anskuelse, at den rørformige tobakspibe er den ældste, hvilket bl. a. fremgår af, at denne type er langt den mest udbredte i Amerika. I Nord-Amerika kendes den lige fra México til de store søer og fra det Stille til det Atlantiske Ocean, og uden for agerbrugsområderne i det sydvestlige og øst for Mississippi er den

⁶⁷) Foruden mit arbejde: The Caribou Esk. jf. tillige Fr. Krause: Die Kultur der kalifornischen Indianer. (Schrift. d. Instit. f. Völkerk. Bd. I. Leipzig 1921). S. 30 ff., 64 note 2.

⁶⁸) E. Nordenskiöld: En jämförelse mellan indiankulturen i södra Sydamerika och i Nordamerika. (Ymer. Bd. XLVI. Stockholm 1926).

⁶⁹) I. c., bd. I s. 111.

⁷⁰) Kroeber I. c., c. 117.

⁷¹) Waterman I. c., s. 335 f.

⁷²) Russell I. c., s. 112.

⁷³) Lumholtz I. c., bd. I s. 370.

⁷⁴) Kroeber I. c., s. 66.

næsten eneherkende⁷⁵). De sidst nævnte steder fandtes også knæbøjede piber, men nogle steder havde de simple, rørformige piber bevaret en vis religiøs betydning, som tilfældet er med de såkaldte *cloud-blowers*, gennem hvilke Pueblo-Indianernes præster puster tobaksrøg til de fire verdenshjørner og over alteret som en forberedelse til påkaldelsen af guderne. For Syd-Amerikas vedkommende har Erland Nordenskiöld udførligt behandlet udbredelsen af tobakspiben, som han anser for et meget gammelt kulturelement⁷⁶). Også han betragter den rørformige type som den ældste⁷⁷).

Disse piber er undertiden dannet af en simpel knogle, i andre tilfælde af rør, træ, frugtkapsler, sten eller brændt ler. Koch-Grünberg har fremsat den hypotese, at de er udviklet af cigaren, som var udbredt på Antillerne og i Amazon-området; piben, siger han, „*kann gewissermassen als 'festes Deckblatt' angesehen werden*“⁷⁸). Nordenskiöld har sluttet sig til denne opfattelse⁷⁹), som vistnok også i det store og hele er den herskende, selv om der er blevet ytret nogen tvivl⁸⁰). I virkeligheden frembyder Koch-Grünberg's hypotese væsentlige vanskeligheder. Cigaren har en langt mere begrænset udbredelse end den rørformige pibe, som findes både nord og syd for den; dette tyder langt snarere på, at piben er den ældste og har haft mere tid til at sprede sig, mens cigaren er en lokal omdannelse. Desuden synes det simplere at stoppe tobak i en fast beholder end at omvikle den med blade.

Nu er det almindelig kendt, at tobakken oprindeligt ikke har været dyrket som et nydelsesmiddel, men på grund af sin rituelle anvendelse. Ovenfor omtales den rolle, den spiller i Pueblo-stammernes ceremonier og i de californiske Indianeres sjamanistiske lægekunst. Ganske lignende eksempler kunde hentes fra andre egne både i Nord- og Syd-

⁷⁵) J. D. Mc. Guire: Pipes and Smoking Customs of the American Aborigines. (Rep. U. S. Nat. Mus. 1897, pt. i. Washington 1899). S. 365, 368 ff., 382 ff., jf. kårt.

⁷⁶) An Ethno-Geographical Analysis of the Material Culture of two Indian Tribes in the Gran Chaco. (Compar. Ethnogr. Studies. Vol. I. Göteborg 1919). S. 91 ff. — Til de dær anførte forekomststeder kan tilføjes Pachacamac og Ica. Jf. G. Stahl: Der Tabak im Leben südamerikanischer Völker. (Zeitschr. f. Ethnologie, Bd. LVII. Berlin 1925). S. 114 f.

⁷⁷) Südamerikanische Rauchpfeifen. (Globus. Bd. XCIII. Braunschweig 1908). S. 296.

⁷⁸) Der Paradiesgarten als Schnitzmotiv der Payaguá-Indianer. (Globus. Bd. LXXXIII. Braunschweig 1903). S. 117.

⁷⁹) Südamer. Rauchpf., s. 296.

⁸⁰) Stahl l. c., s. 107 f.

Amerika⁸¹). Under disse omstændigheder synes det mig naturligt at opfatte den ældste, rørformige pibe simpelthen som identisk med medicinmændenes sugerør, således som det endnu er tilfældet hos de nævnte stammer i Californien og México. Senere har piben skilt sig ud som et særligt redskab og har fulgt sine egne udviklingslinjer, samtidigt med at den i sin nye skikkelse har bredt sig både mod nord og syd. Cigaren er derimod en lokal form, hvis udbredelses tyngdepunkt ligger i Amazonas-området. Om der også fører en linje til snusrøret, som forekommer hovedsagelig i samme egne, omend mere indskrænket til det nordvestlige (samt hos Eskimoerne i Alaska), skal jeg ikke komme ind på.

Hvis det foregående er rigtigt, har vi en interessant udviklingsrække for os. Vi ser først et almindeligt brugsredskab hos nogle af de lavest stående folk som Buskmænd og Avstraliere. Også Eskimoerne må i dette tilfælde regnes herhen, for omend deres kultur i visse retninger har nået en raffineret fuldkommenhed, har den i andre henseender bevaret overordentlig primitive træk. Hos en stor del, i hovedsagen højere stående folk i Amerika har det gammeldags sugerør fået en rituel karakter; men ved at knyttes sammen med tobakken fik det så at sige fornyet livskraft, og i følge med denne blev det i stand til at erobre verden.

SUMMARY

Drinking Tube and Tobacco Pipe in North America.

By Kaj Birket-Smith.

The drinking tube is a common Eskimo implement and is also found among some Eurasiatic Polar tribes. Besides it occurs in the Himalayas, Africa and Australia, etc. In Indian North America it has assumed a ritual character: on the North Pacific coast and the plateaus of British Columbia it is used at the girl's puberty rites, in the eastern woodlands and the southeastern area as well as in California and the Southwest it is a shaman's implement. In South America the drinking tube is almost unknown, though it is used on the Tierra del Fuego, i. a. at the puberty rites.

Among some Californian and southwestern tribes the medicine-men employ the sucking tube as a tobacco pipe for medical purposes. The tubular pipe, which is widely spread both in North and South America, is generally supposed to be the oldest type; but the common hypothesis, viz. that it originated in the cigar as found on the Antilles and in the Amazon area, is hardly tenable. It

⁸¹) Jf. f. eks. Handbook of American Indians North of Mexico. (30th Bull. Bur. Ethnol. Washington 1912). Pt. ii, s. 603 f., 767 ff. — Stahl l. c., s. 121 ff.

seems more probable that the prototype should be looked for in the medicine-men's sucking tube.

A complete English translation of this paper will be published in the „Vierteljahrschrift für Ethnologie“.
